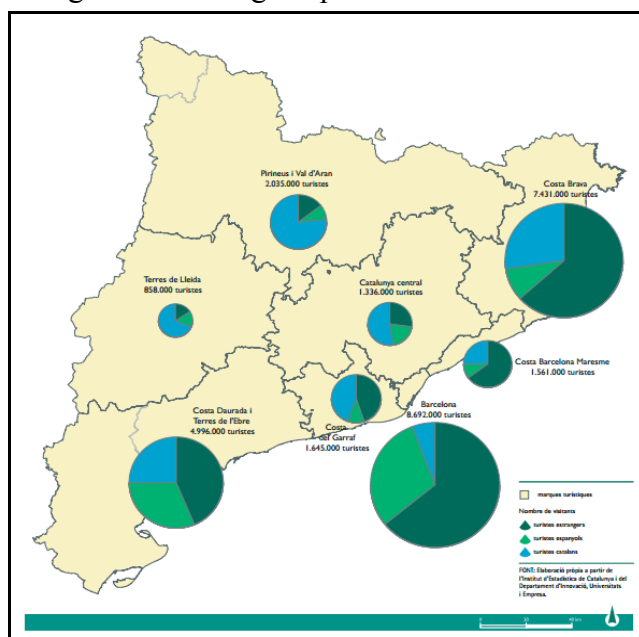

Característiques, canvis i permanències en l'espai rural català i espanyol.

Imatge: Turistes segons procedència i destinació

Font: Atles del Turisme de Catalunya

*Elaborat per el Departament de Geografia de la Universitat Rovira i Virgili
per al Grup de Geografia de l'Institut de Ciències de l'Educació, ICE.
Projecte finançat per l'ICE.*

1 Línia de recerca

Territori i activitats econòmiques.

2 Sublínia de recerca

Característiques, canvis i permanències en l'espai rural català i espanyol.

3 Escala de Treball

Catalunya i Camp de Tarragona.

4 Propostes per als Treballs de Recerca

La ruralitat de l'Alt Anoia: cereals i allotjaments rurals.

L'espai periurbà de Reus: conservació de l'activitat agrària i els nous horts.

Nous temps, noves Coopertives al Camp Tarragona.

5 Competències Generals del Batxillerat

- Competència en gestió i tractament de la informació
- Competència digital
- Competència en recerca

6 Competències Específiques de la Geografia

- Competència en la dimensió espacial dels fenòmens.
- Competència en l'anàlisi i interpretació de fonts geogràfiques

7 Introducció

El sector agrari català és un sector innovador. Les activitats agràries s'adapten a la demanda tant interna com a global.

Aquest processos de reestructuració dels processos agraris impliquen també la consolidació d'espais agrícoles i les noves formes d'ocupació del sòl del conjunt del sector agrari.

En els últims decennis, hi ha hagut a Catalunya dos processos destacables. La consolidació i també l'expansió de monocultius: vins, oliveres, cereals i fruiters. En contrast, ha esdevingut un abandonament d'àmplies zones de cultiu.

Aquest últim fenomen fomentat un nou paisatge, o bé de nous boscos , o bé de nous espais periurbans o urbans.

El coneixement del sector agrari té les seves particularitats. Em primer lloc el perfil social de les persones que hi viuen en els espais forestals, agrícoles o periurbans. A més del perfil demogràfic de les famílies que hi treballen en el sector.

S'han de destacar les polítiques agràries tant estatals com europees per la fixació o creixement de les poblacions en entorns rurals.

Un altre aspecte del sector agrari és la producció i les formes d'organització empresarial i financera. Així s'observa en la ruralitat catalana la concentració de produccions afins en consonància amb les variables de sòl, clima i orografia.

També s'observa l'aprofitament de noves tipologies empresarials que desenvolupen el turisme rural, enoturisme, senderisme i turisme estacional de cap de setmana, aspectes notant lligats amb la producció o l'extracció.

Un altra tendència de productivitat és la producció de proximitat, els etiquetatges ecològics, les denominacions d'origen i el moviment KM0, que estan generant valor afegit, qualitat i processos de millora continua en el món rural.

Cal destacar la col·laboració amb les institucions properes en el territori per a assolir una complexitat productiva i un teixit social que consoliden sinergies i focalitzen objectius. Destaquen els plans estratègics, els plans de desenvolupament rural (i els agents de desenvolupament rural), els plans de gestió forestal i altres tècniques d'incentivació i gestió del territori com el cooperativisme.

El cooperativisme és un cas especial de innovació empresarial i regeneració social que està consolidant una nova ruralitat.

S'afegeixen les inversions de programes europeus dels fons FEDER, les caixes rurals i la capitalització de l'estalvi local.

8 Objectius de la Línia de Recerca

- Descripció dels factors físics que afecten a la implantació i desenvolupament de les activitats agràries,ramaderes , pesqueres i la silvicultura.
- Descripció dels factors antròpics que afecten a la implantació i desenvolupament de les activitats agràries,ramaderes , pesqueres i la silvicultura.
- Anàlisi de l'espai agrari.
- Identificar i conèixer els conflictes de sostenibilitat demogràfica, econòmica i financera.
- Conèixer i descriure tendències de progrés del sector primari.

9 Objectius Específics de la Sublínia de Recerca.

- Identificar i descriure factors geomorfològics,hidrològics, climàtics i biogeogràfics que determinen el rendiment i l'extensió de les activitats agrícoles i afins.
- Identificar i descriure els factors demogràfics, tècnics, polítics i socials que afecten al funcionament de les dinàmiques agrícoles.
- Descriure l'espai agrari com a model d'explotació: elements i factors que incideixen en la productivitat i la valoració de l'activitat.
- Identificar i descriure l'espai ramader com a model d'explotació.
- Identificar i descriure l'espai silvícola i forestal com a model d'explotació.
- Relacionar les espais agrícoles i forestal en la gestió del paisatge.
- Identificar i descriure l'activitat pesquera tant d'interior com de mar obert com a model d'explotació i la seva integració en el territori.
- Conèixer i relacionar les polítiques de finançament de l'activitat rural.
- Relacionar les activitats industrial agroalimentàries amb l'organització del territori.
- Identificar i descriure tendències en la producció i comercialització dels productes de proximitat, i en els de comerç global.

10 Fonts i Recursos per Fomentar la Recerca

10.1 Informació General:

Departament d'Agricultura, Ramaderia,Pesca, Alimentació i Medi Natural.

<http://www20.gencat.cat/portal/site/DAR>

Planificació Estratègica dels ens locals.

<https://docs.google.com/a/delconsultors.com/file/d/0B9Yhnu43MFjjTW11dG5RNjdPc00/edit?pli=1>

Presentació que explica el que és un pla estratègic, com es dissenya i com s'executa. La consultoria DEL proporciona exemples de plans i accions de desenvolupament rural.

<http://www.delconsultors.com/>

Confederació de Cooperatives de Catalunya.

<http://www.cooperativescatalunya.coop/>

Espai de difusió de la tipologia i les activitats de les cooperatives a Catalunya. A l'apartat d'estudis hi ha un ventall de documents de divulgació del cooperativisme a Catalunya.

Institució Catalana d'Estudis agraris

<http://blogs.iec.cat/icea/>

Estudis i reflexions vers la producció agrícola i l'ocupació del sòl.

Agroteritori

<http://www.agroteritori.org/agroteritori.php>

Proporciona eines i estratègies per la desenvolupament de l'espai agrari periurbà.

10.2 Bases de Dades

Departament d'Agricultura, Ramaderia,Pesca, Alimentació i Medi Natural./ Estadístiques i Observatoris.

<http://www20.gencat.cat/portal/site/DAR>

<http://www20.gencat.cat/portal/site/DAR/menuitem.7fe52f332a72b63053b88e10b031e1a0/?>

vgnextoid=c6e94b0079a4b110VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD&vgnextchannel=c6e94b0079a4b110VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD&vgnextfmt=default

Caja de España / Datos Económicos y Sociales de las Unidades Territoriales de España

<http://internotes.cajaespana.es/pubweb/decyle.nsf/datoseconomicos?OpenFrameSet>

10.3 Blogs

10.4 Bibliografia

Aldomà i Buixadé, Ignasi.(2009).**Atles de la nova ruralitat**. ISBN: 978-84-613-2287-9.

Descarregat en : <http://www.fmr.cat/atles/materials/atlesruralitat.pdf>

Document de reflexió i divulgació de la nova ruralitat a Catalunya. Es descriuen el procés històric de l'agricultura, la demografia, la societat, l'agroindústria, els serveis, els equipament i el territori rural.

Proporciona mapes, dades i anàlisi de tendències.

FCAC.2011.**Anuari socio-econòmic de les cooperatives agràries de Catalunya,2010**. Federació de Cooperatives Agràries de Catalunya (FCAC).

Descarregat en :
http://www.fcac.coop/cooperativisme/Anuari_2010/Anuari_Socieconomic_FCAC_2010.pdf

Informe socio-econòmic de la tipologia de cooperatives, les produccions i l'ocupació en l'àmbit Català.

11 Instruments

Visor del SIPAC

http://www10.gencat.cat/dar_spw/visorH5/visor.html

Visor de les parcel·les agrícoles de Catalunya.

12 Metodologia

Identificar i descriure factors geomorfològics,hidrològics, climàtics i biogeogràfics que determinen el rendiment i l'extensió de les activitats agrícoles i afins

- Per a l'àmbit d'estudi, es fa una descripció de factors físics. Es descriuen pendents, orografia, elevacions, latitud i altres condicionants de la pròpia estructura del lloc.
- Es relaciona l'activitat principal amb el tipus de substrat.
- També es fa una descripció, si es possible, del tipus de sòl i de l'hidromorfisme.
- Es relaciona el tipus de producció de l'àrea d'estudi amb la disponibilitat d'aigua.
- També es fa una descripció del clima i les particularitats climàtiques de l'espai a estudi: es fa i es comenta un climograma. Es relaciona amb el tipus de clima principal.
- Es fa una relació del factor climàtic predominat amb el tipus d'activitat present a la zona.
- Per a la silvicultura i la ramaderia es fa a més una descripció de la vegetació, o dels tipus de bosc predominant.
- Per la pesca es fa una descripció del tipus de caladero i dels espais de dedicats a l'aqüicultura.

Identificar i descriure els factors demogràfics, tècnics, polítics i socials que afecten al funcionament de les dinàmiques agrícoles.

- Per a l'àmbit d'estudi, es fa una descripció demogràfica de la població (nombre, edats, índex de dependència, feminitat i vellesa, a més de la dinàmica de la població).
- Es fa una breu descripció del grau de tecnificació de la regió: estat d'infraestructures, nombre d'equipaments, espais de socialització, centres de recerca i altres elements que recolzin l'activitat a la regió.
- Es relaciona l'activitat rural amb el nombre de treballadors, el nombre d'empreses, el PIB de la regió, la generació d'externalitats, la renda per càpita, la distribució de la riquesa.
- S'identifiquen polítiques i legislacions que incideixen en el desenvolupament de les activitats rurals al territori.

Descriure l'espai agrari com a model d'explotació: elements i factors que incideixen en la productivitat i la valoració de l'activitat.

- Descriure l'ocupació del sòl dedicada a l'agricultura, la morfologia, l'estructura (minifundista o latifundista), l'especialització de la regió i la continuïtat (o inferència) amb altres usos.
- Es fa una descripció gràfica dels diferents tipus d'usos en xifres globals i en percentatges. Es relaciona el tipus de producció amb agricultura de secà o de regadiu.
- Relacionar el volum de producció amb el consum de recursos hídrics de la zona.
- Relacionar l'activitat amb el paisatge.
- Relacionar el canvi climàtic amb la fenologia de la producció.
- Relacionar l'activitat agrícola amb la proximitat de nuclis i assentaments humans.

Identificar i descriure l'espai ramader com a model d'explotació.

- Descriure l'espai habilitat per al pasturatge i els tipus de granges. Especialment en relació amb l'especialització de l'àmbit o si hi ha combinacions dels usos en el mateix espai.
- Identificar si la ramaderia intervé en la conservació dels boscos.
- Consultar l'ACA (Agència Catalana de l'Aigua) sobre la possibilitat de contaminació d'aqüífers per nitrats.
- Relacionar l'activitat amb el paisatge.

Identificar i descriure l'espai silvícola i forestal com a model d'explotació.

- Descriure el tipus de bosc o sotabosc predominant.
- Es relaciona l'estat del bosc amb l'abandonament d'activitats agrícoles,ramaderes i silvícoles o amb el creixement de noves espècies, la conservació i el manteniment.
- Relacionar l'activitat silvícola amb el paisatge.
- Relacionar el canvi climàtic amb la fenologia de la vegetació.

Identificar i descriure l'activitat pesquera tant d'interior com de mar obert com a model d'explotació i la seva integració en el territori.

- Relacionar l'activitat pesquera amb la capacitat del caladero i el nombre de barques.
- Relacionar l'activitat pesquera amb l'activitat econòmica local.
- Relacionar el consum de recursos pesquers amb la producció de les piscifactories.
- Identificar conflictes regionals o locals pel domini de les aigües.
- Identificar problemes d'intrusió d'espècies invasores.

Conèixer i relacionar les polítiques de finançament de l'activitat rural.

- S'identifiquen els finançaments de la política agrària europea, les iniciatives locals d'inversió (cooperatives i caixes) i es relaciona amb la dinàmica de l'activitat.

Relacionar les activitats industrial agroalimentàries amb l'organització del territori.

- S'identifica el nombre d'indústries agroalimentàries. Es posen en relació a la producció local de les matèries primes necessàries per la seu funcionament i la seva integració amb el territori (econòmica, social i paisatgísticament).

Identificar i descriure tendències en la producció i comercialització dels productes de proximitat, i en els de comerç global.

- Identificar activitats de producció i consum de proximitat, KM O, horts urbans, cases rurals, produccions ecològiques, nous productes de distribució local,...
- Identificar indústries, activitats i cooperatives en la gestió integrada del territori.